

Klik **hier** voor het originele artikel (p. 32)

DE MEISJES TEGEN DE JONGENS

Meisjes hebben moeite met rekenen en jongens zijn slechte lezers. Het rolt ons zo makkelijk de mond uit, maar we vergeten weleens dat dit slechts gemiddelden zijn. En dat je individuele jongens en meisjes in je klas dus niet met dit soort generalisaties lastig moet vallen. Jongens en meisjes zitten wel samen in één klas, maar dat betekent nog niet dat ze ook echt hetzelfde onderwijs krijgen. Dat stelde onderwijssocioloog Jungbluth aan de kaak in zijn promotieonderzoek (1982), als een van de eersten in Nederland. Hij liet zien hoe onderwijs de toenmalige maatschappelijke sekseongelijkheid bestendigde. Inmiddels zijn we bijna 40 jaar verder en lijken de rollen omgekeerd: nu zijn er zorgen over de groeiende achterstand van jongens. Maar de aandacht voor de invloed van gender op hoe we naar leerlingen kijken, blijft onverminderd belangrijk.

HET IDEE

‘De Nederlandse overheid kan wel verordonneren dat het onderwijs voortaan sekseneutraal is, maar dat betekent nog niet automatisch dat leraren dat in de klas ook willen en kunnen vormgeven.’ Zo beschrijft Jungbluth hoe in 1968, als uitvloeisel van de Mammoetwet, de speciale meisjesschool MMS uit het VO verdween. Voortaan zaten meisjes en jongens bij elkaar in de klas, zoals ze dat op de lagere school al langer deden. Een overheidsmaatregel laat leraren niet van de ene op de andere dag anders denken: die stelling vormt het uitgangspunt in het onderzoek van Jungbluth. Hij interviewde 1000 leraren uit het PO en VO. Zijn vragen: hoe kijken leraren tegen meisjes en hun capaciteiten aan? En vinden ze dat zij zelf vanuit hun beroep een taak hebben in het tegengaan van sekseongelijkheid in het onderwijs en in de maatschappij?

DE INZICHTEN

De meerderheid van de leraren vond dat onderwijs niet rolbevestigend zou moeten zijn en dacht ook dat dit in de praktijk niet zo was. Toch bleken ze geijkte denkbeelden over jongens en meisjes te huldigen en in de klas beide groepen anders te benaderen. Bovendien waren ze zich niet allemaal van bewust dat meisjes op achterstand stonden en op school vaak onder presteerden.

Blik op meisjes Jungbluth legde leraren stellingen over stereotypen voor, zoals: meisjes zijn ijveriger dan jongens. Een meerderheid vond meisjes inderdaad ijveriger, kwetsbaarder, volgzamer en dommer dan jongens. Vooral kwetsbaarheid vonden ze kenmerkend voor meisjes. Voor hen sprak dat vanzelf, ze stonden er niet bij stil dat dit rolbevestigende denkbeelden waren. Verder vond bijna 1/3 dat je als leraar meisjes moest beschermen en niet te hard moest aanpakken. Bijna de helft vond ook dat je meisjes geen abstracte en ingewikkelde taken moest geven. Kennelijk speelden ten tijde van dit onderzoek denkbeelden over ‘de eigen aard van vrouwen’ nog steeds een rol in de klas (zie ook kader op de volgende pagina).

Politieke kleur van leraren Hoe je over genderrollen denkt, heeft alles te maken met hoe je zelf in de wereld staat. Dat bleek ook in dit onderzoek. Vooral de politieke kleur van leraren was van invloed. Leraren aan de *rechterkant* van het politieke spectrum huldigden traditionelere, meer stereotiepe ideeën over die rollen dan hun collega’s ter *linkerzijde*. Leraren in *grote steden* en jongere leraren waren zich meer bewust van de achterstand van meisjes. Maar dit had, zoals bleek in de interviews, nauwelijks invloed op hun gedrag tegenover meisjes. Leraren waren zich er niet van bewust dat hun gedrag rolbevestigend was.

DOORBREEK HET KEURSLIJF

De opvoeding der vrouw. Hoe zij is en hoe zij wezen moet. Zo luidt de titel van een verhandeling uit 1876. Jungbluth noemt deze – en diverse andere – in zijn proefschrift om te laten zien hoe er tot ver in de 20e eeuw over meisjesonderwijs werd gedacht. Meisjes verdienen weliswaar onderwijs, maar wel aangepast aan hun ‘eigen aard en verstand’. Voor burgermeisjes betekende dat een scholing in de schone kunsten en geesteswetenschappen (om die kennis door te geven aan hun kinderen en op soirees onderhoudend met mannen te kunnen converseren). Ook op de latere MMS stonden alfavakken centraal. Meisjes uit arbeidersgezinnen gingen naar de huishoudschool, waar ze leerden koken en strijken: handig voor hun werk als dienstbode en later voor hun eigen gezin. Ook in de jaren 50 van de vorige eeuw heette het *‘veruit het beste de natuur geen geweld aan te doen’*. Meisjes kregen ingepeperd dat van hen geen intellectuele lenigheid werd verwacht. Natuurlijk waren er uitzonderingen. Al in 1636 werd Anna Maria van Schurman als eerste vrouw aan de universiteit (Utrecht) toegelaten. Wel volgde ze de colleges vanachter een gordijn, zodat mannelijke studenten geen aanstoot aan haar zouden nemen. Twee eeuwen later was Aletta Jacobs de eerste Nederlandse vrouw die bij uitzondering werd toegelaten tot een HBS. Een jaar later, in 1871, vroeg en kreeg ze van minister Thorbecke zelve toestemming om aan de Rijksuniversiteit Groningen medicijnen te gaan studeren.

Seksisme in de klas Jongens en meisjes mogen dan samen les krijgen, leraren behandelen hen in de klas niet per se hetzelfde, zo toonde Jungbluth aan. Meisjes moet je ontzien en geen al te hoge druk opleggen om goed te presteren, lieten leraren weten in de interviews. Daarmee versterkten ze de rol die meisjes zich door opvoeding en maatschappelijke normen al aangemeten hadden: minder ambitieus en vaker dan jongens kampend met een gebrek aan zelfvertrouwen. Ook pasten leraren een soort genderspecifieke differentiatie toe. Ze stimuleerden meisjes die moeite hadden met de bètavakken niet om er een

tandje bij te zetten, wat ze bij jongens wel deden. Daarmee bevestigden ze het idee dat bèta vooral voor jongens is. Onderwijs zou de maatschappelijke ongelijkheid tussen jongens en meisjes moeten opheffen, was eind jaren 70 het credo van het onderwijsbeleid. Jungbluth stelde vast dat het onderwijs de ongelijkheid eerder bestendigde: leraren gaan die niet te lijf, zelfs niet als ze weten dat meisjes op achterstand staan, maar doen er nog een schepje bovenop (*reproductie van ongelijkheid*).

IN DE KLAS

Zonder dat je er erg in hebt, kun je door jouw houding en gedrag stereotiepe rollen bevestigen. Een Amerikaans experiment maakt dat duidelijk. Onderzoekers trokken een en dezelfde baby nu eens een roze, dan weer een blauw rompertje aan. Wat bleek: proefpersonen praatten tegen de roze baby heel anders dan tegen de blauwe. De roze werd geprezen om haar uiterlijk en haar lieve gedrag, de blauwe baby was zo fijn stoer. Basisschoolkinderen zijn geen baby's, maar het kan geen kwaad eens stil te staan bij jouw communicatie met je leerlingen. Wat zeg je in dezelfde situatie tegen jongens en wat zeg je tegen meisjes? Prijs je meisjes om hun ijver en jongens om hun slimheid? Of vraag je weleens om *‘een sterke jongen’* om iets te helpen sjouwen of *‘een meisje’* om je te helpen met een knutselwerkje of opruimen? Zodra kinderen de basisschool binnenkomen, worden ze zich bewuster van rolpatronen. Dat komt niet per se door jou als leraar: kinderen maken elkaar ook duidelijk dat meisjes niet zus en jongens niet zo doen. Maar je kunt dat als leraar bevestigen of juist nuanceren. Let er maar eens op als je rollen in een toneelstuk verdeelt: laat een meisje eens de kapitein spelen en een jongen de verpleegkundige. Natuurlijk is het best leuk om in de klas een wedstrijd of quiz te doen waarbij de jongens het tegen de meisjes opnemen. Zolang het maar niet voortdurend bij deze tweedeling blijft. Laat jongens en meisjes veel samenwerken. En geef kinderen een waaier aan rolmodellen, van stoere meiden tot bange jongens, en van meisjes die van voetbal houden en andersom natuurlijk. Praat er in de klas over. Geef je kinderen de ruimte om zichzelf te zijn!

- [Artikel](#) Wat witte meisjes willen
- [Artikel](#) Hoe jongens profiteren van meisjes
- [Kennisrotonde](#) over risicomijding
- [Kennisrotonde](#) over genderstereotypering in het onderwijs

